

SIGMA

A joint initiative of the OECD and the European Union,
principally financed by the EU

Procena rizika

José Viegas Ribeiro
IGF, Portugalija
SIGMA

Radionica PEM PAL-a
Lavov, 8/9. oktobar 2012. godine

SIGMA

A joint initiative of the OECD and the European Union,
principally financed by the EU

Sadržaj

1. Zašto procena rizika?
2. Procena rizika na makro nivou (ministarstva) – osnovni instrument koji se koristi za planiranje revizije u Portugaliji
3. Procena rizika na mikro nivou (organizacije) - osnovni instrument koji se koristi za reviziju sistema interne kontrole

Procena rizika – Zašto?

- Osnova za strategiju revizije
- Planiranje aktivnosti revizije (plan zasnovan na riziku)
- Postavljanje prioriteta revizije u skladu sa ciljevima organizacije
- Ublažavanje rizika u najkraćem roku
- Povećanje efikasnosti revizije/*fokus* je na oblastima rizika
- Uzimanje u obzir prioriteta najvišeg rukovodstva, upravnog odbora i akcionara

Zašto se vrši procena rizika – ISA 315 i 330

ISA 315 sadrži pregled procedura koje revizor treba da sledi kako bi postigao dovoljno razumevanje i procenu rizika, koji se moraju uzeti u obzir prilikom izrade plana revizije.

Najvažnije za standarde ISA 315 i ISA 330 je prepoznavanje da je procena rizika u središtu procesa revizije. Oba ova standarda nalažu da revizor mora da razume ključne rizike (ponekad se opisuju kao 'značajni' rizici) koji su relevantni za finansijske izveštaje.

SIGMA

A joint initiative of the OECD and the European Union,
principally financed by the EU

Standardi revizije

- **ISA 315** — Razumevanje entiteta i njegovog okruženja i procena rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza
- **ISA 330** — Revizorski postupci kao odgovor na procenjene rizike
- **IASB (Odbor za međunarodne računovodstvene standarde) Standard učinka 2010 - Planiranje**

A- Procena rizika na makro nivou (ministarstvo) – osnovni instrument koji se koristi za planiranje revizije u Portugaliji

Koraci:

- 1 – Razumevanje entiteta i njihove funkcije, poslovne i životne sredine; prikupljanje informacije (takođe korišćenjem sopstvenih informacija i drugih raspoloživih podataka)
- 2 – Kontrolna lista za procenu rizika (za svaku organizaciju u okviru ministarstva)
- 3 – Procenjivanje rezultata rizika (za svaku organizaciju u okviru ministarstva)
- 4 – Određivanje prioriteta za godišnji plan revizije

Prvi korak – Razumevanje entiteta i njegove funkcije, poslovne i životne sredine, i prikupljanje informacija

ISA 315 nalaže detaljna uputstva koja će dovesti revizora do potrebnog razumevanja entiteta i njegovog okruženja, uključujući i sisteme interne kontrole.

Razumevanje entiteta i njegovog okruženja je važno za revizora kako bi mogao da identifikuje rizike i stvori osnovu za planiranje i sprovođenje odgovora na procenjeni rizik (videti i ISA 330, *Odgovor revizora na procenjene rizike*), i prikupi dovoljno odgovarajućih revizorskih dokaza.

Drugi korak – Kontrolna lista procene rizika

Zbirna tabela procene rizika
Sa ključnim faktorima rizika

Detaljna tabela procene rizika
(lista faktora rizika)

Drugi korak – Zbirna tabela procene rizika

kvantitativna procena

FAKTORI RIZIKA		Maksimalna vrednost
F1	Priroda odeljenja/sektora	2
F2	Materijalnost	3
F3	Struktura rashoda	10
F4	Izvorni prihodi	10
F5	Sredstva Evropske unije	8
F6	Upravljanje zaduženjima	7
F7	Finansijski i ekonomski indikatori	10
F8	Interna kontrola	28
F9	Rezultati prethodnih postupaka revizije	22
MAKSIMALNA VREDNOST		100

Drugi korak – Kontrolna lista procene rizika

- Kontrola lista kao deo priručnika o reviziji
- Kontrolna lista koja sadrži podatke o svim faktorima rizika, sa maksimalnim vrednostima za svaki faktor (*primer kontrolne liste je dat u posebnom dokumentu*)
- Kontrolna lista za svaku organizaciju u okviru ministarstva (npr. uprave, sektori, agencije)
- Informacije od najviših rukovodilaca (npr. sastanci ili revizija upravljačkih dokumenata)
- Osnova za postavljanje prioriteta i godišnje planiranje revizije

Drugi korak – procena rizika (sadržano u maksimalnoj vrednosti faktora F8)

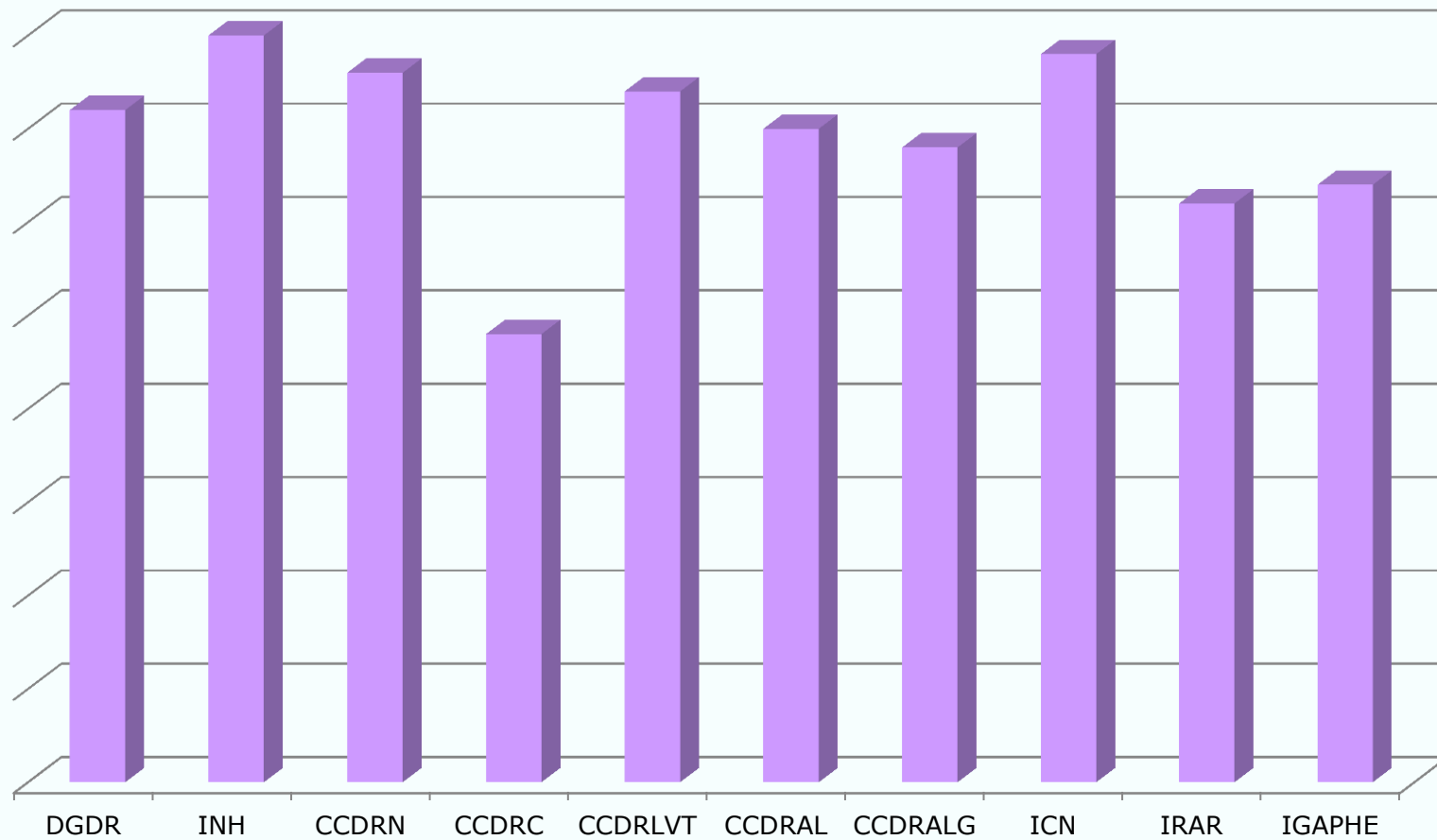
Procena verovatnoće		Nivo
Kroz prethodne revizije nije potvrđeno	1	Neizvesno
Potvrđeno kroz prethodne revizije u 5% rashoda	2	Moguće
Potvrđeno kroz prethodne revizije u više od 5% rashoda	3	Izvesno

Procena posledica		Nivo
Ne utiče na rashode	1	Mali
Ne utiče na rashode u materijalnom smislu	2	Umeren
Utiče na rashode u materijalnom smislu	3	Visok

Treći korak – rezultati procene rizika od kvalitativne do kvalitativne procene

Ocena	Donja granica	Gornja granica
Veoma niska	20	36
Niska	36	52
Srednja	52	68
Visoka	68	84
Veoma visoka	84	100

Treći korak – rezultati procene rizika

Treći korak – rezultati procene rizika

drugi metod – Konačna ocena sistema revizije Evropske komisije

Sprovedene provere treba revizoru da omoguće da zauzme i izloži svoje mišljenje o sistemu interne kontrole

Dobro funkcioniše: Sistem internih kontrola je efikasan i obuhvata sve ključne rizike

Dobro funkcioniše uz neophodne manje intervencije: Sistem internih kontrola je efikasan i obuhvata ključne rizike, uz neznatne izuzetke

Funkcioniše, ali su neophodne značajne intervencije: Sistem internih kontrola obuhvata pojedine rizike, ali je sistem u suštini nepouzdan i neefikasan

Ne funkcioniše: Sistem internih kontrola ne obuhvata najveće ključne rizike i/ili ključne kontrole nisu efikasne

B - procena rizika na mikro nivou (organizacije) osnovni instrument koji se koristi za reviziju sistema interne kontrole

- 1 – Fokus je na ključnim područima interne kontrole (COSO model)
- 2 – Kontrolna lista interne kontrole (ključne kontrole)
- 3 – Smernice za revizore – način korišćenja
- 4 – Konačna procena rezultata (jasna indikacija područja interne kontrole visokog rizika – od značaja za upravljanje, upravni odbor i organizaciju koja je predmet revizije)

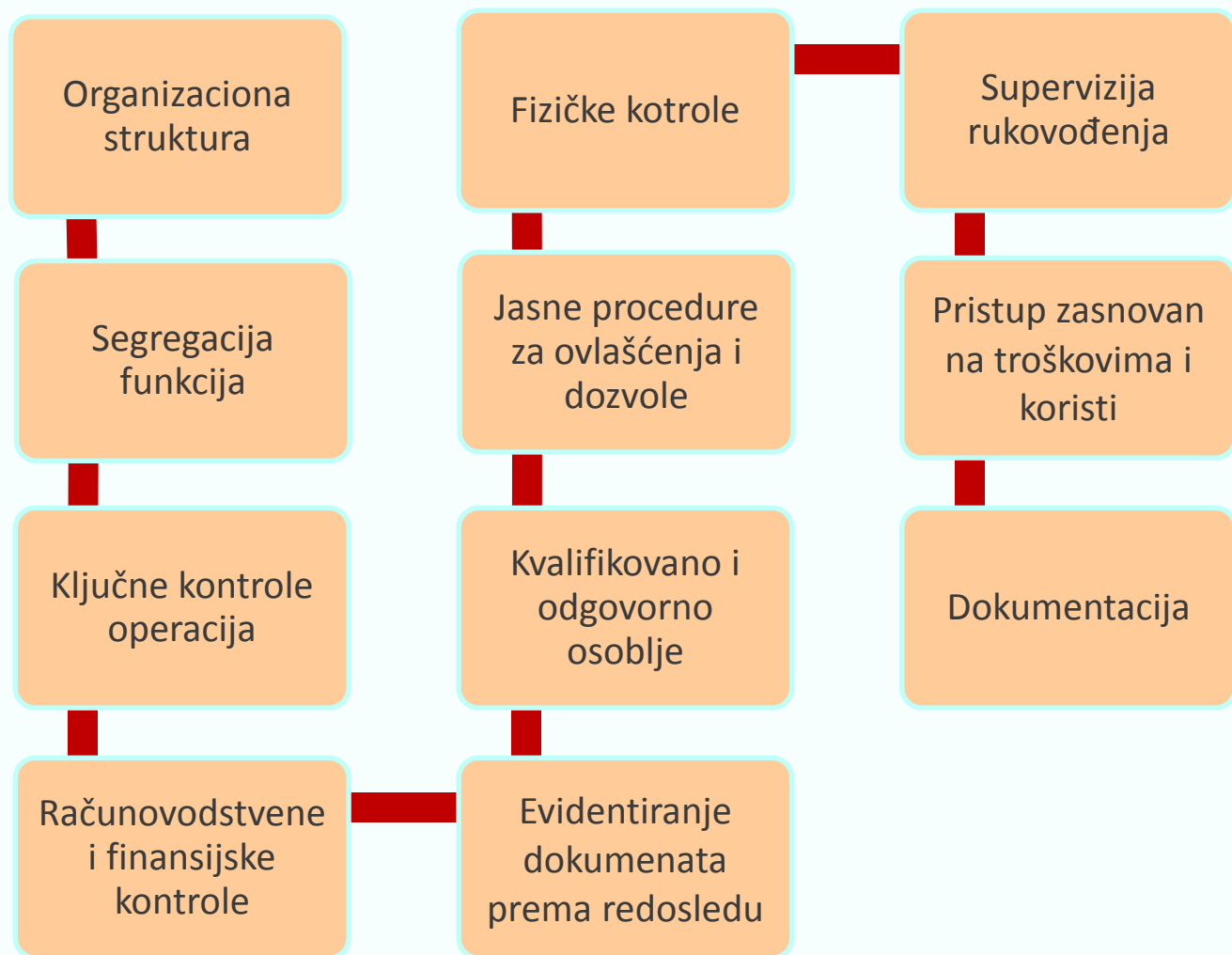
Zadatak

Zadaci – Komponente interne kontrole

Zadaci – elementi interne kontrole

SIGMA

Fokus na internoj kontroli

Primer kontrolne liste

A joint initiative of the OECD and the European Union,
principally financed by the EU

Questionário II.8 - Av Preliminar - Microsoft Excel

Home Insert Page Layout Formulas Data Review View

Clipboard Font Alignment Number Styles Cells Editing

C125 Garante-se a impossibilidade de manipulação de dados financeiros por pessoas não autorizadas?

Área	Procedimentos	Aplicado			Observações	Ref. ^a	
		S	N	NA			
1		Preparado por		__SC__ 18 / 03 / 2009		Ref. ^a	
2		Revisto por		AFS 18 / 03 / 2009			
3							
4							
5							
AUDITORIA OS SISTEMAS E PROCEDIMENTOS DE GESTÃO E CONTROLO ORÇAMENTAL - Art.º 62.º LEO							
SISTEMAS E PROCEDIMENTOS DE CONTROLO INTERNO DAS OPERAÇÕES ORÇAMENTAIS							
11	Area	Procedimentos			Aplicado	Observações	Ref.^a
12			S	N	NA		
13	AV	Parte A - Ambiente de controlo e Estrutura Organizacional					
14		Objectivo 1 - Verificar os aspectos gerais quanto ao ambiente de controlo e estrutura organizacional					
15	1.1.	Ambiente de controlo					
16	1.1.1	Existem evidências quanto a uma valorização da ética e integridade, designadamente:					
17		i. a existência de um código de conduta formalizado e a sua efectiva aplicação?					
				X			
		ii. a existência de uma unidade de auditoria interna dependente directamente dos responsáveis máximos do					
				X			

Questionário II.8 Av Prel

Ready 130%

INA Inbox - Microsoft O... Microsoft PowerPoi... Microsoft Excel - Qu...

12:30

SIGMA

Fokus na internoj kontroli

Primer popunjene kontrolne liste za internu kontrolu (ključne kontrole)

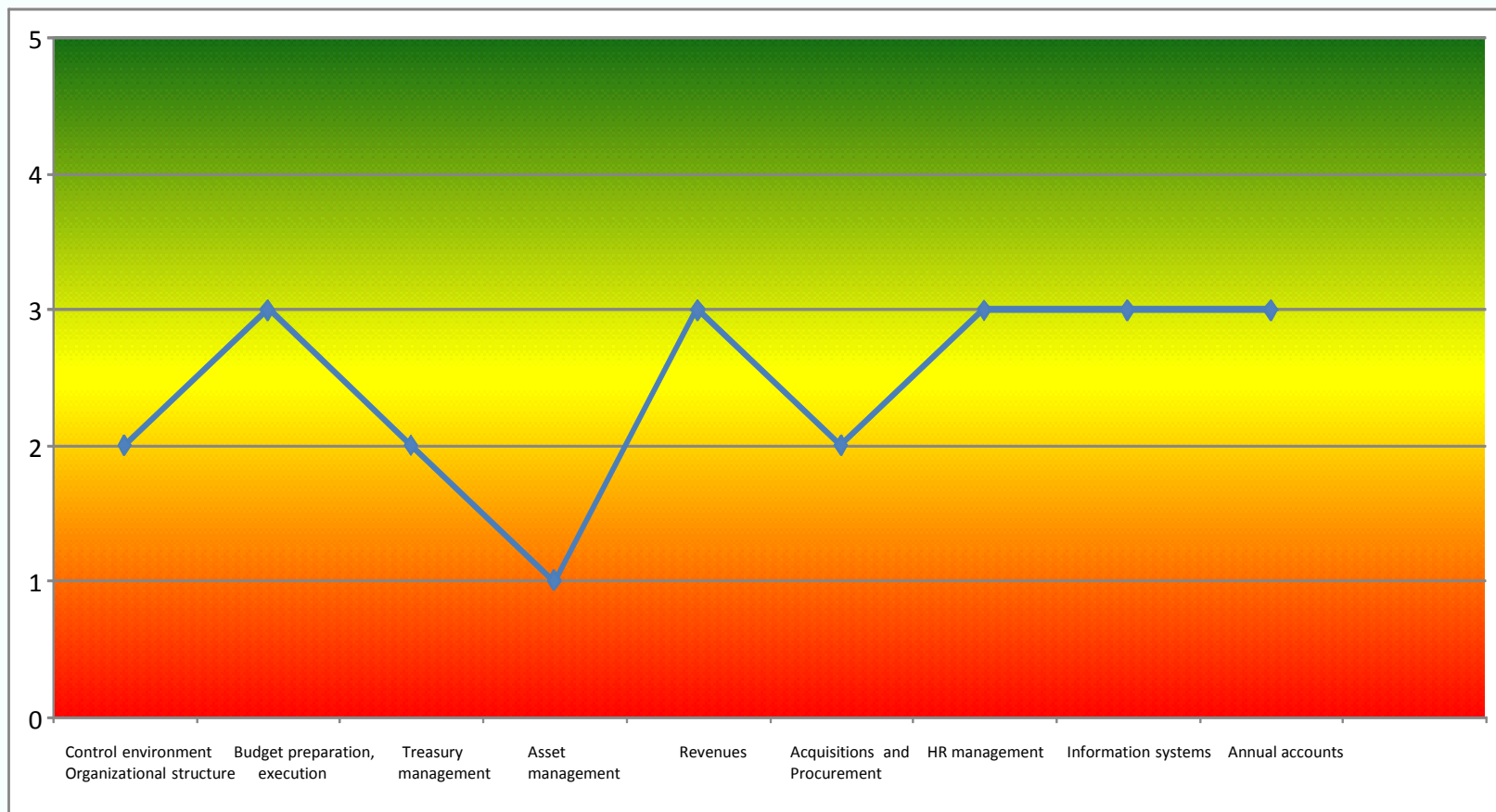
Instituto Nacional da Propriedade Industrial

ANEXO I

AVALIAÇÃO DE PROCESSOS E CONTROLOS-CHAVE DE ÁREAS DO SISTEMA DE CONTROLO-INTERNO

ÁREA →		AC - AMBIENTE DE CONTROLO				
PROCESSOS	O que se pretende avaliar?	CONTROLOS-CHAVE	Classif.	NOTAÇÃO		
AC1	Integridade e ética	Integridade e valores éticos - em que medida é que a falta de formulação e comunicação destes valores afecta a concepção, administração e monitorização dos outros componentes do sistema de controlo interno? Filosofia e estilo operacional da gestão – As atitudes e acções dos altos dirigentes perante o relato financeiro, o processamento da informação, as funções contabilísticas e o pessoal são as adequadas ao prosseguimento das actividades e cumprimento dos objectivos de forma económica, eficaz e eficiente? As suas atitudes cumprem com os princípios da gestão pública da transparência, equidade, legalidade e <i>accountability</i> ? Os riscos operacionais são conhecidos e tratados?	Carta de missão	Sim ☐ Não ☐	4	BOM
			Código de ética	Sim ☐ Não ☐	3	SUFICIENTE
		Cultura organizacional	Sim ☐ Não ☐	4	BOM	
		Gestão do risco	Sim ☐ Não ☐	4	BOM	
				4	BOM	
AC2	Estratégia e operacionalização das actividades	Planeamento e monitorização de resultados – Existe uma estratégia delineada através da comunicação da missão, valores e visão? As actividades são planeadas, executadas, controladas e monitorizadas para atingir os objectivos da entidade? Os objectivos do QUAR estão alinhados com a estratégia? Existe um processo de cascata <i>top-down</i> e <i>bottom-up</i> de estabelecimento de objectivos desde os organizacionais aos individuais? Os instrumentos e fontes de dados são confiáveis? Os Relatórios de Actividades são publicados dentro dos prazos? Contendo toda a informação, designadamente a auto-avaliação e uma análise do desempenho do organismo?	Planeamento	Sim ☐ Não ☐	4	BOM
			Monitorização	Sim ☐ Não ☐	4	BOM
				4	BOM	
AC3	Estrutura organizacional e sistema de informação	Estrutura organizacional e sistemas de suporte – A estrutura organizacional proporciona a estrutura conceptual na qual as actividades são planeadas, executadas, controladas e monitorizadas para atingir os objectivos? Os sistemas de informação são adequados às necessidades operacionais? A estrutura facilita a comunicação interna?	Organização	Sim ☐ Não ☐	4	BOM
			Comunicação interna	Sim ☐ Não ☐	3	SUFICIENTE
			Sistema de informação	Sim ☐ Não ☐	4	BOM
				4	BOM	

Tabela konačne procene primer područja interne kontrole

0 – Nepostojeće 1 – Veoma slabo 2 – Slabo 3 – Dovoljno 4 – Dobro 5 – Odlično

SIGMA

A joint initiative of the OECD and the European Union,
principally financed by the EU

Područja oblasti procene rizika koje je potrebno slediti i unapređivati

- Procena rizika je ključna za revizora – potreba za sveobuhvatnim razumevanjem načina rada subjekta revizije i okruženja (*revizor ne sme da se oseća “izgubljenim u šumi”, već da ide pravo prema “pravom drveću”*)
- Bez sveobuhvatne procene rizika nije moguće dobro planiranje, a bez dobrog planiranja je veoma teško postići delotvoran i vredan revizorski izveštaj
- Potreba za pouzdanijim procenama inherentnog rizika, naročito u organizacijama koje vrše složene transakcije i koje imaju veći broj izvora finansiranja

SIGMA

A joint initiative of the OECD and the European Union,
principally financed by the EU

Područja oblasti procene rizika koje je potrebno slediti i unapređivati- II

- Primer takvih operacija koje su često teške za revizore – projekti koji ostvaruju prihode, poslovi finansijskog inženjeringa, operacije državne pomoći
- Javne nabavke, koncesije i javno-privatna partnerstva su takođe područja koja su složena i teška za procenu rizika (inherentni i kontrolni rizici), odnosno koja zahtevaju specifična znanja i *veoma precizne* procene rizika
- Primeri najčešćih nalaza koji podrazumevaju angažovane iskusnih revizora – dodatni radovi, modifikacija fizičkog predmeta ugovora i veštačko cepanje ugovora

Područja oblasti procene rizika koje je potrebno slediti i unapređivati- III

- Naše iskustvo govori da su javne nabavke, koncesije i javno-privatna partnerstva razlog za mnogobrojne materijalne i važne revizorske nalaze (takođe i za odstupanja i greške)
- Shodno tome, odlučili smo da poboljšamo procene rizika i izradimo posebnu i veoma detaljnu kontrolnu listu za reviziju javnih nabavki, koncesija i javno-privatnih partnerstava (kontrolna lista je data u prilogu priručnika za reviziju – i druga područja visokog rizika će takođe dobiti svoju kontrolne liste)
- Informacioni sistemi za upravljanje revizijom koji imaju veoma složene IT platforme (čak i kada nije u pitanju IT revizija, ovi IT sistemi su veoma korisni).

